

Tanja Vujinović: Elikvir Agens

7. september–6. oktober 2018

KiBela / MMC KIBLA

Elikvir Agens so instalacije, ki se ukvarjajo z gradnjo tehnološkega »drugega«, pri čemer se poslužujejo različnih antropomorfnih in abstraktnih agentov.

Razstava je del večletnega projekta Antropomorfní stroji, ki je nastal ob dvajseti obletnici ustvarjanja umetnice Tanje Vujinović. Zaobjema monografijo in serijo razstav, ki so delno preglednega značaja, skozi nove in prvič prikazane instalacije o eliksirjih pa povzema ključno v temah, ki opredeljujejo njena dela.

Od starodavnih mitoloških bitij do agentov, ki nam omogočajo simulirati inteligenco v domenah virtualnega, ta nastajajoča bitja prehajajo skozi resnična, utopična in distopična kraljestva. Dela raziskujejo različne vloge tehnoloških dejavnikov, od taoističnih nesmrtnih, telesnih in podobnih subjektov, ki so del grške mitologije, prek palčkov, avtomatov, avatarjev ali robotov vse do sodobnih kreacij umetne inteligence, s katerimi poskušamo posnemati značilnosti človeške zavesti.

Konceptualno zasnovana objekta A in B, ki se pojavljata v projektu, sta navdihnili zgodovina antropomorfizacije; zato sta, kot bi zapisala Sherry Turkle, »predmeta, s pomočjo katerih mislimo«. Objekt A predstavlja našo težnjo k ustvarjanju sintetičnega bitja, medtem ko objekt B zastopa človeško bitje v prehodnem stanju – robomorfno bitje, ki postaja kiborg.

Skozi zgodovino je prizadevanje tako za filozofski in duhovni kot tudi dejanski »eliksir življenja« motiviralo in prineslo nešteto eksperimentov in del v proto-znanstvenih kontekstih ter filozofiji, religiji in mitologiji.

Elikvir

Omemba eliksirja takoj odzvanja mitično poreklo same besede; izvor besede eliksir je v arabskem poimenovanju čudeža iz 7. stoletja našega štetja in je bogata metafora, ki se pojavi v vseh svetovnih religijah, mitologijah, ljudski kulturi in pravljicah. Zgodovinsko se umešča bodisi v rastlinski ali svet mineralov, ali pa je vezana na fizični izvor drevesa ali vodnjaka; človekovo iskanje in prizadevanje, da bi se dokopal do zdravila, ki zdravi vse bolezni in tegobe, je brez konca. Elikvirje so pripravljali menihi v samostanih in kraljevski apotekarji na Kitajskem, ki so v svoje zvarke vključevali tudi Theiarc; Grki so v 1. stoletju našega štetja v pripravo eliksirja vključili številne težko dostopne rastlinske, mineralne in živalske sestavine in to sestavino poimenovali Theriac, čigar recept se je s časom spreminjal. Bili so tudi drugi takšni in podobni napitki z imeni, kot so Katranova voda, Jeneževa voda, Mithridatium, ki naj bi ga tvorilo 65 različnih sestavin, pa Modra tvar in Oxymel ali Jeruzalemski eliksir, ki ga je tvorilo palmovo vino, gel iz rastlin aloe vera in konoplje – številni eliksirji pa vsebujejo »nebeško vodo«, ki se je pri pripravi omenjenega uporabljala kot medij v izdelavi »eliksir pilul«. Naloga zdravljenja niha med realističnim in mitološkim. Pomembno, po besedah taoistov, je prepričanje v fizično nesmrtnost. Razvoj »eliksir pilul« je v taoističnih praksah skozi čas zorel s pripravo raznih zdravil, z razvojem duhovnih in fizičnih praks ter s človeškim življenjem, imenovanim Neidan, ki naj bi ponudil odprt sistem za vrhunski razvoj duhovnega in fizičnega telesa. Človeško telo tako postane peč, s katero človek kultivira duha in tako »proizvaja svoje notranje pilule« ali »duhovni eliksir«.

Elikvir je zdravilo, a lahko postane tudi strup, vse je odvisno od odmerka in načina jemanja. Pristop, ki se poraja tudi v homeopatiji in podobnih proto-znanstvenih metodah, je znan tudi v sodobni znanosti; to je uporaba metode, pri kateri zdravilo vsebuje tudi snov, ki naj bi bolezen povzročala. Sodobne raziskave, ki se ukvarjajo s podaljševanjem življenja (anti-aging), in celotno področje, ki zadeva bio-hakiranje, postajajo vse bolj razširjena, z novimi spoznanji in tehnologijami pa vsak dan izumljamo in na trg, ki ni zanemarljiv, plasiramo nova zdravljenja, zdravila in prehranska dopolnila.

Vrtovi

Osredotočena na svojo prakso avtorica tudi tukaj znova uporablja različne oblike antropomorfnih sredstev za nadaljevanje raziskovanja odnosa med telesom, umom in tehnologijo. V okviru te instalacije so agenti postavljeni v simbolni vrt, kjer služijo kot pogajalci znotraj filozofsko poetičnega premišljevanja o trenutnih vlogah prav takšnih in podobnih agentov.

Kitajski vrtovi so bili vedno zgrajeni z več nameni; kot zavetišča in razdeljene krajine, ki naj bi se razvijale in razprostirale med sprehodi in meditacijo, ter za ustvarjanje pomembnih razglednih točk za čutno in duhovno opazovanje. Vrtovi predstavljajo križpotje narave in kulture, raziskujejo naravni svet in si prizadevajo zagotoviti okvir za poglobljen vidik našega položaja in vloge v svetu skladno s taoističnimi načeli osnovnih elementov, nižinami neskončnih premen, kroženjem energije in življenjskih obdobjih. Bodisi v parkih, na plavajočih otokih, v gozdovih ali gorskih palačah v oblakih, si obiskovalci v utopičnem raji in domu nesmrtnikov predstavljajo stalen ideal filozofskega iskanja modrosti in zdravega življenja. Skrbno postavljanje elementov vključuje odnose med kamenjem in vodo, otoki, mostovi in rastlinami, ki zastopajo kultivirano naravo in ki nosijo v sebi veliko pesniških zgodb, vključujoč sadeže in eliksirje nesmrtnosti ali preprosto užitek ob efemernih, ponavljajočih se dogodkih. Ta instalacija prevzema idejo o vrtu kot modelu različnih kozmogonskih metafor in še razširi idejo z vključevanjem agentov umetne inteligence kot akterjev. Vzhodne filozofije in ljudska prepričanja dopuščajo takšno razmišljanje, saj se le to odraža v razumevanju in doživljanju robotov kot bitij z dušo.

Naključnost

Algoritmi naključnosti delujejo kot strukturni ritmi sveta in se pogosto razmnožijo in uporabijo kot semenski ritem pri gradnji virtualnih okolij. Tao Te Ching je bistveno taoistično besedilo, pripisano legendarnemu mislecu Lao Tzeju, katerega izvor je še vedno nejasen, saj obstajajo tri glavne zgodbe, ki domnevno opredeljujejo, kdo je ta mitska oseba. Besedilo Tao Te Ching je skozi zgodovino označevalo gibanje od ustvarjanja konkretne eliksir pilule pa vse do notranjega preudarka in meditacije, ki je značilna za kitajsko filozofijo ter proto-znanost in ki se uporablja kot prizorišče iskanja smisla, preprostosti, lepote, pozornosti in resnice. V okviru instalacije se s tem, ko smo ta bistveni material ponovno združili v pogovor o treh primerih virtualnega uma, soočamo s fragmenti in na novo zloženimi sestavki besedila, tokrat z algoritmom markovske verige A. Markova.

Instalacije Vrt pilule eliksirja, Spiritus Agens, Elikvir stroj in Elikvir postaja (objekti, generativni računalniški programi, elektronika)

Avtorica: Tanja Vujinović

Produkcija: Ultramono, 2018

Koproducent: KID KIBLA, Maribor

Izvršna producenta: Tanja Vujinović, Jan Kušej (Ultramono)

Računalniški programi, elektronika, objekti: Tanja Vujinović, Miloš Roglič, Borut Savski, Stefan Doepner, Pero Kolobarić, Roman Bevc, Bevec d. o. o.

Svetovalci: Jan Kušej, Lenart Krajnc, Derek Sneider, Urška Dremelj, Stefan Doepner, Borut Savski, Jelena Guga, Miloš Roglič, Maja Kodre, Tomaž Smrtnik, Aleksander Rečnik, Aleš Rode

Tanja Vujinović: Elikvir Agens

Otvoritev razstave 7. septembra 2018, ob 19. uri.

Razstava je na ogled do 6. oktobra 2018.

MMC KIBLA / Prostor za umetnost KiBela

Odprto od ponedeljka do petka, od 9. do 22. ure, v soboto od 16. do 22. ure.

KID KIBLA sofinancirajo Ministrstvo za kulturo RS in Mestna občina Maribor, projekt RISK CHANGE (2016–2020) sofinancira program Ustvarjalna Evropa Evropske Unije.